

Pesach
The Haggada
Drink to Splitting the Hallel
Simon Wolf

The Mishna at the beginning of the tenth Perek of Masechet Pesachim indicates that even the poorest person from amongst Bnei Yisrael should not have less than four cups of wine for the night of the Seder.¹ The Rashbam adds that if the destitute individual is unable to secure the four cups through charitable means, he must sell his clothing, borrow money or hire himself out in order to procure the four cups of wine.² Later on, the Gemara seems to tie the urgency of obtaining the four cups for the Seder night as stemming from the fact that the reason for the four cups is in order to “publicize the miracle (פרסומי ניסא).”³ This derives from Rabbi Akiva’s position that it is better to limit one’s expenditures on Shabbat (and Yom Tov) and treat it similar to a weekday rather than accept funds from charity. Nevertheless, that principle is suspended with regards to sourcing the four cups for the Seder night even from charity given their importance due to the fact that they are intended to “publicize the miracle (פרסומי ניסא).”

There are two other Rabbinic Mitzvot which share in common this moniker of “publicizing the miracle (פרסומי ניסא).” The Gemara notes that in terms of prioritizing the performance of competing obligations that devolve upon an individual (נר חנוכה וקידוש) that the lighting of Chanuka candles takes precedence because their purpose is to “publicize the miracle (פרסומי ניסא).”⁴ The Rambam extends to Chanuka candles the requirement to obtain them at any cost; “even an impoverished person whose only source of food is charity, he should lend out or sell his clothing in order to purchase oil and wicks and kindle [the Chanuka candles].”⁵

While this requirement is never explicitly mentioned in the Gemara, the Magid Mishne claims that the Rambam’s source for this demand is based on the commonality between Chanuka candles and the four cups whose shared purpose is to “publicize the miracle (פרסומי ניסא).”⁶ Therefore, the Mishna’s demand that even the poorest individual must secure four cups of wine on the Seder night is equally applicable to the procuring of Chanuka candles. The third instance where this description is proffered as the reason for the Mitzva is with regards to the reading of the Megilla.⁷ In this case, since there is nothing to obtain, as one can simply accomplish the Mitzva by hearing the Megilla being read, there is no need to specify any special requirement with regards to a destitute person.

The centrality to these Mitzvot of the miracle they come to commemorate is reinforced by the fact that these three Mitzvot (נר חנוכה, מקרא מגילה) also share in common the statement of Rabbi Yehoshua ben Levi. In each instance, he declares that women are obligated in these Mitzvot⁸ because either they were also beneficiaries of the miracle performed by God or they were the central players in securing God’s miraculous salvation of Bnei Yisrael (שאף הן היו באותו הנס).⁹

Despite the common term utilized to describe the purpose of these Mitzvot (פרסומי ניסא), the expression of this feature is by no means identical. The obligation to kindle the Chanuka candles devolves upon the household (נר איש) and its publicity is directed towards the broader public domain, possibly even to people who are not from Bnei Yisrael. With regards to the Megilla, the reading or hearing of it is a personal requirement and while that is sufficient to discharge one’s obligation, there is a strong

¹ משנה. ערב פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך. אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב. ולא יפחתו לו מארבע כוסות של יין, ואפילו מן התמחוי. (פסחים צט:)

² ולא יפחתו לו. גבאי צדקה המפרנסין את העניים כדתן (פאה פ"ח מ"ז) אין פוחתין לעני העובר ממקום כו' אלמא לישנא דלא יפחתו אגבאי צדקה קאי והוא הדין נמי אם לא יתנו לו שצריך שיחזר בכל כחו אחריו אלא אורחא דמילתא נקט שרגילין ליתן לו ארבע כוסות וסדרן מפורש לפנינו. ומצינו בב"ר (פ' פח) רב הונא בשם רבי אבא אמר כנגד ארבע לשוני גאולה האמורין בגלות מצרים והוצאתי וגאלתי ולקחתי והצילתי בכ' וארא: ואפילו. הוא מתפרנס מתמחוי של צדקה דהיינו עניי שבעניים דתנן במסכת פאה [פ"ח מ"ז] מי שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול מן התמחוי אפילו הכי אם לא נתנו לו גבאי צדקה ימכור את מלבושו או ילוה או ישכיר את עצמו בשביל יין לארבע כוסות: (רשב"ם פסחים צט:)

³ ואפילו מן התמחוי וכו'. פשיטא! - לא נצרכא אלא אפילו לרבי עקיבא, דאמר: עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות - הכא משום פרסומי ניסא מודה. (פסחים קיב.)
⁴ אמר רבא, פשיטא לי: נר ביתו ונר חנוכה - נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. נר ביתו וקידוש היום - נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. בעי רבא: נר חנוכה וקידוש היום מהו? קידוש היום עדיף - דתנדי, או דילמא: נר חנוכה עדיף, משום פרסומי ניסא? בתר דאבעיא הדר פשטה: נר חנוכה עדיף, משום פרסומי ניסא. (שבת כג:)

⁵ מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד וצריך אדם להזהר בה כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח הקל והודיה לו על הנסים שעשה לנו, אפילו אין לו מה יאכל אלא מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק. (רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה ד,יב.)

⁶ מצות חנוכה וכו'. שם (דף כ"ג): אמר רב הונא הרגיל בנר חנוכה הויין לו בני ת"ח: ומ"ש רבינו אפילו אין לו מה יאכל וכו'. נראה שלמדו ממה שנתבאר פ' ז' מהלכות חמץ ומצה שאפילו עני שבישראל לא יפחות מד' כוסות והטעם משום פרסומי ניסא וכו"ש בנ"ח דעדיף מקדוש היום כמו שיתבאר בסמוך: (מגיד משנה הלכות מגילה וחנוכה ד,יב.)

⁷ בעי רבא: מקרא מגילה ומת מצוה הי מיניה עדיף? מקרא מגילה עדיף משום פרסומי ניסא, או דלמא מת מצוה עדיף - משום כבוד הבריות? בתר דבעיא הדר פשטה: מת מצוה עדיף. דאמר מר: גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה. (מגילה ג:)

⁸ אשה ודאי מדליקה, דאמר רבי יהושע בן לוי: נשים חייבות בנר חנוכה, שאף הן היו באותו הנס. (שבת כג.) ׀ ואמר רבי יהושע בן לוי: נשים חייבות בארבעה כוסות הללו, שאף הן היו באותו הנס. (פסחים קח.) ׀ ואמר רבי יהושע בן לוי: נשים חייבות במקרא מגילה, שאף הן היו באותו הנס. (מגילה ד. ׀ ערכין ג.)

⁹ שאף הן היו באותו הנס. דאמר במס' סוטה (ד' יא ב) בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו וכן גבי מקרא מגילה אמר הכי משום דעל ידי אסתר הוה וכן גבי חנוכה במס' שבת (ד' כג א) לשון מורינו הלוי: (רשב"ם פחים קח:) ׀ היו באותו הנס - פי' רשב"ם שעל ידם נגאלו וכן במגילה ע"י אסתר וחנוכה ע"י יהודית וקשה דאף משמע שאינו עיקר ועוד דבירושלמי גריס שאף הן היו באותו ספק משמע באותה סנה ללהשמיד להרוג ולאבד והא דאמרין דפטורות מסוכה אף על גב דאף הן היו באותו הנס כי בסוכות הושבתי התם בעשה דאורייתא אבל בארבעה כוסות דרבנן תיקנו גם לנשים כיון שהיו באותו הנס. (תוספות פסחים קח:)

of reciting the Hallel in Shul on the night of Pesach with a Beracha in order to alleviate the need to do so at the Seder.²⁵ The most interesting and seemingly difficult position is that of the Ramban who cites a Mesora from his teachers that one most certainly should recite a Beracha on the Hallel of the Seder since "there is no more obligatory Hallel than the one recited together with the eating of the Korban Pesach which is the time of the Geula."²⁶ Addressing the concerns of those that believe no Beracha (or two Berachot) should be recited because of the interruptions, including the meal, after beginning the Hallel, he claims that anything that is established in that manner (דודרו של יום) (שכך תקנו אותה מתחלה בהפסקה זו) (אינו הפסק). All of this begs the question as to why is it that the Hallel is split into two sections in the Haggada and especially according to the Ramban who sees it as a purposeful and premeditated institution rather than a developed tradition.

The Korban Pesach is a form of Korban Shelamim that has many unique features including the fact that it must be eaten roasted²⁷ and together with Matza and Maror.²⁸ Furthermore, the Pesach must be eaten in a single house or location²⁹ and none of it may be

יוחן הלל אם שמעה בבית הכנסת יצא וכן משמע בתוספתא דמי שלא היה יודע ונכנס בבית הכנסת וכו' והשתא נמי מיושב דבשביל כך פותחת ברכה דאשר גאלנו בברוך טעמא שאינה סמוכה כי הא דאם קרא הלל בבהכ"נ יצא. (תוספתא ד"ה ימים ברכות ד.)

25... ונוהגין באשכנז כשמגיעין עד לפיכך מגביה כל אחד כוונו ואוחזו בידו עד סיום ברכת אשר גאלנו והכי איתא במדרש שוחר טוב כשמגיע ללפיכך אוחז כוונו בידו כדי לומר שירה על היין בענין ברכת ההלל איכא פלוגתא דרבנן ריב"א היה מברך עליו ב"פ אחת קודם אכילה ואחת אחר אכילה וכן היה נוהג ה"ר מאיר מרטנבורק וכ"כ רב האי רב צמח ורב עמרם אבל הר"ץ גיאת ואבי העזרי כתבו שאין לברך עליו כלל לפי שחולקים אותו לשנים לפני הסעודה ולאחריה וא"כ הא"ר יברכו כיון שפוסקים באמצע וכן היה נוהג א"א הרא"ש ז"ל וכן ראוי לעשות בכל א"דבר שיש ספק בברכותו שאין לברך דברות איון מעכבות ויש מקומות שנוהגין לקרות ההלל בב"ב בציבור כדי שלא יצטרכו לברך עליו בשעת ההגדה ומה טוב ומה נעים ההיא מנהגא ויש לו סמך במסכת סופרים דאיתא התם תניא ר"ש בן יצחק אומר י"ח ימים ולילה אחת גומרין בהן ההלל ובגולה כ"א יום ובלילות ומצוה מן המובחר לקרות ההלל בב"ב לילות של גלות ולברך עליו ולאמרה בענימה ולקיים מה של נרוממה שמו יבדיו וכשהוא קורא בביתו א"צ לברך שכבר בירך עליו ברבים... (טור או"ח הל' פסח תעג) קבלתי מפי מורי רבי יהודה זצ"ל שקבל מרבו רבי יצחק בר אברהם הצרפתי ז"ל

26... והביא ראיה מן ההלל בלילי פסחים טעון ברכה אשר קדשנו לגמור את ההלל, והביא ראיה מן הירושלמי כמו שאני עתיד לכתוב כאן, אבל הגאונים ז"ל הזכירו בשם רב צמח ז"ל שאין מברכין עליו מפני שחולקין אותו, וקשו לעצמן שהרי אחריו מברכין יהללך ושינינו (דהו"ב נ"א ב') כל שטעון ברכה לאחריו טעון ברכה לפניו, והו"ה השיבו אין למדין מן הכללות, ואין זה כלום. ואחרונים אמרו יהללך אינה ברכה לטוף הלל אלא ברכה היא שתקנו כמנים לכוס רביעי וחובה לכוס רביעי, וגם זה אינו נכון שאם היתה ברכה בפני עצמה היו פותחין בה בברוך, שזה כלל גדול הוא בכל ברכה שאינה סמוכה שהיא פותחת בברוך, ואין אחת בכלול שהיא יוצאת מן הכלל בברכת המצות וברכת הנהנין. ואל תשיבני מברכות של שבח כגון צרי עמר ישראל מרובין ופרנסתן מעוטה (ברכות כ"ט ב'), עיין (שם) וכגון מודים אנחנו לך על כל טפה וטפה שהורדת לנו (שם נ"ט ב'), דהני לפי שאין בהן עשיית מצוה ולא הנאה ממש תקנו אותן, אבל בברכות של חובה כגון ברכת המצות וברכת הפירות אין בהן ברכה בלא פתיחה אלא בסמוכות, ועוד שהברכה בעצמה מורה שהיא ברכה של תשחבות ואין בה ענין לגאולה של מצרים אלא לקריאת הלל וזמרה שקרנו לפניו, וכיון שכן למדנו לברכת השיר שהיא סמוכה לברכה לפני קריאת ההלל, ודמיא לברכה אחרונה שבק"ש וברכה של פסוקי דזמרה ושל קריאת ההלל עצמו בימים שהיחיד גומר אותו בהן, אלא שבשאר הימים מקום שנהגו מברך לא נהגו לא, ובזה קבעוה חובה מפני שהיא עיקר קריאתו של הלל באכילת פסחים, ועוד כדי שתהא ברכה לכל כוס וכו'. עכשיו למדנו מכלל הדברים שהלל זה בלילי פסחים טעון הוא ברכה לגמור את ההלל, שאין דרך בפירוש הירושלמי אלא כמו שפירשנו, ובייררנו אותו עם שאר הדברים המתבררים עמו ממסכת סופרים. ותמה על עצמן הא"ר לא יהא טעון ברכה שאין לך הלל חובה כאכילת פסחים שהוא שעת גאולה, וכן שינוי (צ"ה א') (זוה"ה טעון הלל

left over until the morning.³⁰ It is, in fact, most similar to a Korban Toda, a thanksgiving offering. The Korban Toda is also a type of Shelamim that has special requirements. It is offered along with thirty Matzot (three types consisting of ten each) and ten loaves of Chametz. In addition, it may only be eaten for a single day and night.³¹ The Abarbana'el, commenting on the large number of accompanying loaves of bread and Matza as well as the short time frame in which to consume the Korban, suggests that the Torah intentionally forced the individual offering thanks to deal with more food than he can consume. This is so that he will be forced to share this offering with his friends and family who will eat and celebrate with him and which will lead to the "publicizing of the miracle (כדי לפרסם הנס)." It will cause the invitees to question him about the reason for the celebration and when he explains it is for the miracles God performed for him, it will in turn lead to more thanks and praise to God (וישאלו זה את זה על מה היה תודתו והוא יגיד) (להם הנסים והנפלאות שעשה עמו השם וירוממוהו בקהל עם ובמושב זקנים יהללוהו).³² The Korban Pesach and Toda share in common that they are the only two sacrifices where the Torah mentions explicitly that they may not be left over until the morning.³³ They share the same short window in which one may consume them and they also

באכילתם] (הראשון טעון הלל באכילתו), וסמוכהו על המקרא דכתיב השיר יהיה לכם כליל התקדש חג ולמה לא יברכו. וההפסקה שנתקשית על הגאונים והלא הם אמרו שכל מצוה אחת אם הפסיק ושח ביניהם אינו חוזר ומברך, כמו שהלל שמברכים קודם לקריאתו ואעפ"כ בין פרק לפרק פוסק ולא הוצרך לחזור ולברך, ולתחלה מתירין לו אף בק"ש מפני הכבוד ומפני היראה, ועוד שלדבריהם שם תקיעות דמיושב ותקיעות דמועמד ברכה אחת לכולן ואסור להפסיק בהן ואעפ"כ אומר תפלה ואשרי דסדרו של יום אינו הפסק, ואף כאן אינו הפסק שכן התקינו למצוה וסדרו של יום הוא. וחזק מאלו מצאתי גדולה ממנה ברכת התורה, דמעיך תקנתא הפותח מברך לפניו והחיות לאחריה, והרי כאן כמה הפסקות שזה בירך וקרא ונסתלק והלך לו ושמה יצא לשוב זה קורא בברכה שלו עד שבעה ואחרון מברך בסוף ופטר בברכה שלו שש הראשונים, והטעם כיון דקריאת כל השבעה חובה ליום מצוה אחת היא ואין הפסקות שלהם כלום שעיקר מצוה זו בהפסקות הללו הוא, וכן קריאת הלל על אכילת פסחים ומצה חובה ואין הפסקה של סעודה גורמת ברכה לא בתחלה ולא בסוף שכך תקנו אותה מתחלה בהפסקה זו הלכך מברך בתחלת מצוה וסופה, והפסקות של קריאת תורה גדולה מזו שהיא באנשים הרבה לפיכך ברכה שבסוף פותחת בברוך, שלא עשו ברכתו של זה כסמוכה לברכת של אחר אבל בהלל כיון שאחד מברך לשניהן עשו אותן כסמוכות והנה אמת ונכון. (רמב"ן פסחים ק"ח. וע"ש באריכות)

27 וְאָכְלוּ אֶת־הַבֶּשֶׂר בְּלֵילָה הַזֶּה צְלִי־אֵשׁ וּמִצּוֹת עַל־מִרְרִים יֹאכְלֵהוּ: אֶל־תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ אֶת־בֶּשֶׂר מִצֶּה וְאֶת־חֵמֶץ וְאֶת־חֵמֶץ יִשְׂאֵרוּ וְעַל־קֶרֶבֶת וְעַל־קֶרֶבֶת: (שמות יב, ט-י)

28 וְאָכְלוּ אֶת־הַבֶּשֶׂר בְּלֵילָה הַזֶּה צְלִי־אֵשׁ וּמִצּוֹת עַל־מִרְרִים יֹאכְלֵהוּ: (שם יב, ח)

29 גְּבִיַת אֶחָד יֹאכַל לֹא־תוֹצִיא מִן־הַבַּיִת מִן־הַבֶּשֶׂר חוּצָה וְעֵצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ: (שם יב, ו)

30 וְלֹא־תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר וְהִנֵּתֶר מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר בְּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ: (שמות יב, ו) || לֹא־תִשְׁטַח עַל־חֵמֶץ דִּם־זָבַח וְלֹא־יִלֵּן לְבַבְךָ זָבַח חַג הַפֶּסַח: (שמות לד, כה) || לֹא־יִשְׂאֵרוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר וְעֵצֶם לֹא יִשְׁבְּרוּ: (במדבר ט, יב)

31 וְזֹאת תִּזְכֹּר זָבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר יִקְרִיב לִיקְוָק: אִם עַל־תּוֹדָה יִקְרִיבוּ וְהִקְרִיבוּ עַל־זָבַח הַתּוֹדָה חֲלוֹת מִצּוֹת בְּשֶׁמֶן וְרִקְקֵי מִצּוֹת מִשְׁחִים בְּשֶׁמֶן וְסֹלֶת מִרְבֵּית חֲלוֹת בְּלוֹלֵת בְּשֶׁמֶן: עַל־חֲלוֹת לַחֵם חֵמֶץ יִקְרִיב קֶרֶבֶת וְעַל־זָבַח תּוֹדָת שְׁלָמִים: וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶחָד מִקְלֵי־קֶרֶבֶן תְּרוּמָה לִיקְוָק לְכֹהֵן הַזֶּה אֶת־דִּם־הַשְּׁלָמִים לוֹ יִהְיֶה: וּבֶשֶׂר זָבַח תּוֹדָת שְׁלָמִים בַּיּוֹם קֶרֶבֶן יֹאכַל לֹא־יִצֵּחַ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר: (ויקרא ז, יא-ט)

32 ... וכך היה מספר לחמי התודה ועם זה נשים גם כן למה הבדיל השם שלמי תודה להיותם נאכלים ליום ולילה והוא השלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד כמו שמבואר בפירוש. כי הנה היה זה כדי לפרסם הנס וזה שהבעל שלמי תודה כשהוא רואה ששלמיו אינם נאכלים אלא ליום ולילה עד חצות הוא מזמין על שלמי תודתו אחיו ואוהביו ומיעדינו לאכול ולשמוח עמו וישאלו זה את זה על מה היה תודתו והוא יגיד להם הנסים והנפלאות שעשה עמו השם וירוממוהו בקהל עם ובמושב זקנים יהללוהו. (אברבנאל ויקרא ז, א)

33 עיין הערה 30 || וְקִי־תִזְבְּחוּ זָבַח־תּוֹדָה לִיקְוָק לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבְּחוּ: בַּיּוֹם הַהוּא יֹאכַל לֹא־תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר אֲנִי יִקְוָק: (ויקרא כב, כט-ל)

both encourage joining others in the partaking of the Korban.³⁴ The Korban Pesach similar to the Toda includes breads adjusted for its context to be only Matza and the addition of Maror. If that is the case, then the purpose of the Pesach as a modified Toda would be similar in nature and that is to encourage and facilitate questioning by the invited audience as to why the need for celebration and the response of it being precipitated by God's miraculous salvation would then lead to praise and thanks to God.

The Rabbeinu Dovid, in explaining the view of the Rav Hai Ga'on that one does not recite a Beracha on the Hallel of the Seder because it was instituted as a song rather than a recitation, suggests that is because the Hallel is just a way to enhance the drinking of the cups of wine and not an obligation in and of itself.³⁵ Others view this as reason to believe that there is a higher level of obligation on the night of Pesach because the song reflects an instinctive response to one's experiencing the miraculous salvation of God (בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חִיב אָדָם לְרַאות אֶת) (עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם)³⁶ and may be why the Rambam independently records the Mitzva to recite the Hallel during the Seder³⁷ and does not include it with his discussion of other recitations of the Hallel in Hilchot Chanuka.³⁸ The Ramban indicates that the Hallel is a general Torah obligation that stems from the obligation to be happy and celebrate on Yom Tov and while performing the Mitzvot. This is particularly acute on the night of Pesach where the song of salvation and thanks is sung to God while consuming the Korban Pesach and becomes a paradigm for future redemptions (כְּלִיל הַתְּקֵדָה-שְׁחָג).³⁹

There is one more Mitzva that the Gemara terms as having the title of "publicizing of the miracle (פרסומי ניסא)" and that is the singing of Hallel.⁴⁰ While the Gemara makes this comment more broadly about Hallel, the Tosafot utilizes this commonality between the four cups and the Hallel of the Seder night to establish that women are obligated in this Hallel since they were also beneficiaries of the miracle (אף הן היו) (באותו הניס).⁴¹ With regards to the Mitzvot of lighting Chanuka candles and the reading of the Megilla which are both to "publicize the miracle," the Rambam records a similar purpose for them. The Rambam describes the Mitzva of Chanuka candles in the following manner, "The Mitzva of kindling Chanukah lamps is a beloved Mitzva. A person should be fastidious in its observance in order to publicize the miracle (כדי להודיע הניס) and thereby increase the praise of God (ולהוסיף) and expressions of thanks for the miracles which He performed on our behalf (והודיה לו על הניסים שעשה לנו)..." This description is the preface to the demand that a needy person go to great lengths to acquire Chanuka lights and the ruling that when one is faced with limited funds that Chanuka candles take priority over wine for Kiddush which, as discussed previously, are both the result of the "publicizing of the miracle (פרסומי ניסא)" associated with Chanuka candles. With regards to Megilla, which the Gemara equates to Hallel (קרייתא זו) (הלילא),⁴² the Rambam explains that it was instituted in order to mention the praises of God, the salvation He has provided us and that He is responsive to our cries, in order that we should bless and praise Him and make known to the future generations that that which God promised in the Torah is indeed true (וכדי להודיע לדורות) הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה כי מי גוי גדול אשר

³⁴ עיני הערות 47 ו 48 320

³⁵ רבינו דוד פסחים ק"ח. ד"ה אבל

³⁶ חידושי הגרי"ז הלכות חנוכה ג,ו

³⁷ ואומר לפיכך אנו חייבין להודות להלל לשבח לפאר להדר לרומם לגדל ולנצח למי שעשה לנו ולאבותינו את כל הניסים האלו והוציאנו מעבדות לחירות מיגון לשמחה ומאפלה לאור גדול ונאמר לפני הללויה, ה הללויה הללו עבדי ה' וגו' עד חלמיש למעינו מים, וחזרתם ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים והגיענו ללילה הזה לאכול בו מצה ומרורים, ובזמן הזה מוסיף כן ה' אלקינו ואלקי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים שיגיע דמם על קיר מזבחך לרצון ונודה לך שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו ברוך אתה ה' גאל ישראל, ומברך בורא פרי הגפן ושותה הכוס השני. (רמב"ם הלכות חמץ ומצה ח,ה

\\ עיני הערה 19)

³⁸ עיני הערה 21

³⁹ ... אבל התעוררו על ההלל מפני שאין לנו מפורש בהלל שלשחיתת הפסח ואכילתו והלל שלשליטת לולב דאורייתא וראשון דפסח ועצרת. בכל אלו אין לנו ראייה שהיא מדבריהם. וכבר אמרו בגמר תענית (כח ב) הלל דראש חדש לאו דאורייתא ומשמעות זה דבימים שהיחיד גומר בהם את ההלל הוא דאורייתא. ובמסכת ערכין (י ב) דרשו בו השיר יהיה לכם כלי התקדוש חג לילה המקודש חג לילה המקודש חג לילה הנביא מקודש לחג אינו טעון שירה. ואף על פי שזה מדברי קבלה הוא, אבל יאמר הנביא כי ישירו לאל המושיע אותם מיד סנחריב כאשר הם משוררים בליל התקדוש חג והוא ליל אכילת הפסח שהיו משוררים בקול גדול כמו שאמרו (פסחי' פה ב) כזית פסחא ויהיילא פקא אירא. ועוד אם הוא מדבריהם למה יתמה ר' יוסי אפשו שחטו שירה שאינו את פסחיה ולא אמרו שירה נטלו את לולביהן ולא אמרו הלל. והלא דוד אמרו כדברי הרב והוא ובית דינו תקנוהו או ב"ד שלאחריהם תקנו אותו על הפסח ועל הלולב וכיון שתקנה הוא אין לו לר' יוסי קושיא על מי שיתן אותה התקנה לדוד האומר ההלל או

www.swdaf.com

לב"ד אחרון אבל הראוי שהיא מייחס אותה לאנשי כנסת הגדולה שמתקנין תפלות וברכות. ועל כל פנים יאמרו שהלל זה עצמו מוקדם לדוד. והנראה מדבריהם שהוא מן התורה כמו שפירשתי ויהיה ה"ל"מ או שהוא בכלל השמחה שנצטוו בה כמו שכתוב וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם כי עיקר השירה בפה וכלי לבסומי קלא הוא ונצטוו בשמחה השיר על הקרבן ושלל בשעת הקרבן בכלל השמחה אלא שמיעטו ראשי חדשים בגבולין מפני שאינו מקודש לחג ואינו טעון שירה. ושם במסכת ערכין (יא א) אמרו מניין ליעקר שירה מן התורה מהכא תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה לטוב לבב אז הוא עבודה שהיא בשמחה וטוב לבב הוא אומר זו שירה. אם כן אפשר שמדווש בימים טובים שכתוב שמחה ונתברו כל מיני שמחות שיתהא השירה מכללם. אבל בשני ממסכת ברכות (יד א) אמרו בהלל ובמגלה מהו שיפסיק מי אמרין קריית שמע דאורייתא פוסק הלל דרבנן לא כל שכן או דלמא פרסומי ניסא עדיף. וזה מראה שהוא מדבריהם. אבל אפשר שעל ימי חנכה ועל ימים שאין היחיד גומר בהן את ההלל נאמר וכמו שחלקו אחר כך במימרא הסמוכה לזו ודומיא דמגלה שאלו אבל הלל באכילת פסחים ונטילת לולב יהיה מן התורה כמו שרמא מפשטי שמעות אלו שהזכרנו. ומכל מקום בעל ההלכות פטור מכל התביעות והתרעומות הללו: (השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם שורש א)

⁴⁰ בעא מיניה אחי תנא דבי רבי חייא מרבי חייא: בהלל ובמגילה מהו שיפסיק? אמרין קל וחומר: קריאת שמע דאורייתא פוסק - הלל דרבנן מבעיא, או דלמא פרסומי ניסא עדיף? אמר ליה: פוסק ואין בכך כלום. (ברכות יד.)

⁴¹ מי שהיה עבד ואשה - משמע כאן דאשה פטורה מהלל דסוכות וכן דעצרת וטעמא משום דמצוה שזמן גרמא היא אף על גב דבהלל דלילי פסחים משמע בפרק ערבי פסחים (דף קח.) דמחייבי בד' כוסות ומסתמא לא תיקנו ד' כוסות אלא כדי לומר עליהם הלל ואגדה שאני הלל דפסח דעל הניס בא ואף הן היו באותו הניס אבל כאן לא על הניס אמרו. (תוספות סוכה לח.)

⁴² רב נחמן אמר: קרייתא זו הלילא (מגילה יד.)

43. It would seem that the need to publicize the miracle is primarily there to engender from the publicizer an incremental increase in the accompanying praise and thanks to God for the miracle which in turn will affect those witnessing the publicity.

One could then suggest that the purpose of the Korban Pesach and the Hallel go hand in hand. The Korban Pesach/Toda is designed to generate the curiosity and questioning that is so central to the Mitzva of Sippur Yetziyat Mitzrayim (סיפור יציאת מצרים) – retelling and relaying the story of the Exodus which requires one utilize the didactic methodology of question and answer in order to fulfill their obligation. In addition, it precipitates celebration, praise and thanks to God for the miracles, goodness and salvation that He provided which is akin to the reason for the recital of Hallel. While their common purpose explains why they are connected and may even be accomplished together, nevertheless, it still does not explain why the eating of the Korban Pesach is situated smack in the middle of the Hallel. The are those that explain that the Hallel is split between Hallel HaMitzri, the part of Hallel that is particularly relevant to Yetziyat Mitzrayim, and Hallel HaGe'ula which is more generic in nature and which also focuses on future redemptions.⁴⁴ This division is reinforced by the traditional practice to recite Sh'fuch Chamatcha (שפוך חמתך) prior to the recitation of the second half of Hallel as well as the fact that first half of the Hallel concludes with Ga'al Yisrael (גאל ישראל), a Beracha in the past tense, which is thanking God for the miraculous salvation He provided in Mitzrayim and also includes a prayer for future redemption. While this is a logical division, it still leaves one wondering why is the Korban Pesach, the appropriate buffer and bridge between these two halves of the Hallel.

The Abarbana'el notes that there are three components to the Korban Toda, the sacrifice itself, the accompanying breads and the wine

that is imbibed with it. The wine serves to increase the merriment and facilitates happiness and song which as discussed above are an integral part of the thanksgiving. This combination is how people in their moment of joy celebrate and cause others to rejoice with them. He then proceeds to demonstrate from Pesukim in Navi that this same combination of Shelamim, breads and wine are how Bnei Yisrael will celebrate the future redemption. In that sense, the Korban Pesach/Toda embodies both aspects of the Hallel – the praise for all that God has done and the anticipated redemption in the future. This also is in consonance with the Midrash which states in the future all the sacrifices will be annulled with the exception of the Korban Toda.⁴⁵ Furthermore, the need for the Korban Pesach to be uniquely roasted (צלי) unlike the Toda is because as Rav Kook notes, roasting is a constricting and binding type of food preparation which represents the necessity for the unification of the disparate parts of Bnei Yisrael in order for there to be redemption.⁴⁶ In that sense, the Korban Pesach is the perfect bridge between the focus on the redemption from Egypt and the anticipatory excitement, praise and thanks to God for the future redemption.

From the nature of the publicity of the four cups, one can tease out that the context of the Seder night revolves around the family in its broadest sense. This is very similar to the group requirements of the Korban Pesach (See Parshat Bo – Korban Pesach – Of Corporations & Partnerships). Moshe is instructed by God to tell Bnei Yisrael, "...they should take each man, a lamb per house of their father, a lamb per household. And if the household is too little for a lamb, he should take a lamb with his neighbor according to the number of members of the household, according to each man's eating you should make your count for the lamb."⁴⁷ Based on this imperative, the Mishnayot in Pesachim describe the Korban Pesach as being brought in a "Chabura", a collective of individuals who pool

43 אלו הם שש מאות ושלוש עשרה מצוות שנאמרו לו למשה בסיני הן הכללות והפרטות והביאורין של כל מצוה ופרטותיהן ודקדוקיהן, וכל אותן הכללות והפרטות והדקדוקין והביאורין של כל מצוה ומצוה היא תורה שבעל פה שקבלו בית דין מפי בית דין. ויש מצוות אחרות שנתחדשו אחר מתן תורה וקבעו אותן נביאים וחכמים ופשטו בכל ישראל כגון מקרא מגלה ונר חנוכה ותענית תשעה באב וימים ועירובין. ויש לכל מצוה מאלו פירושי ודקדוקין. והכל יתבאר בחבור זה: כל אלו המצוות שנתחדשו חייבין אנו לקבלם ולשמרם של לא תסור מכל הדבר וכו', ואינם תוספת על מצוות התורה. ועל מה הזהירה תורה לא תוסף ולא תגרע, שלא יהיה נביא רשאי לחדש דבר ולומר שהקב"ה צוה במצוה זו להוסיף למצוות התורה או לחסר אחת מאלו השש מאות ושלוש עשרה מצוות: אבל אם הוסיפו בית דין עם נביא שיהיה באותו הזמן מצוה דרך תקנה או דרך הוראה או דרך גזרה אין זו תוספת שהרי לא אמרו שהקב"ה צוה לעשות ערוב או לקרות המגלה בעונתה, ואילו אמרו כן היו מוסיפין על התורה: אלא כך אנו אומרים, שהנביאים עם בית דין תקנו וצוו לקרות המגלה בעונתה כדי להזכיר שבחיו של הקדוש ברוך הוא ותשועות שעשה לנו והיה קרוב לשועינו, כדי לברכו ולהללו וכדי להודיע לדורות

הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה כי מוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כי" אלקינו בכל קראנו אליו. ועל דרך זו היא כל מצוה ומצוה שהיא מדברי סופרים בין עשה בין לא תעשה: (סוף מנין המצוות הקצר של הרמב"ם)

44 הגר"א בפירושו להגדה

45 וכי תזבחון זבח תודה, רבי פנחס ורבי לוי ורבי יוחנן אמר בשם ר' מנחם דגליל לעתיד לבא כל הקרבנות כולן בטלין וקרבתן תודה אינו בטל לעולם, כל ההודיות בטלין והודיית תודה אינה בטלה לעולם, הה"ד (ירמיה לג) קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ה' צבאות כי טוב ה' כי לעולם חסדו מביאים תודה בית ה' זה קרבן תודה, וכן דוד אמר (תהלים נו) עלי אלקי נדריך אשלם תודות לך תודה אין כתיב כאן אלא תודות ההודיה וקרבתן תודה. (תנחומא אמור יד)

46 עולת ראיה א עמ' קעט

47 דברו אל כלי עדת ישראל לאמר בעשר לחדש הזה יקחו להם איש פשה לבית אבית פשה לביתו: ואם ימעת הבית מהיות משה ולקח הוא ושכנו הקרב אל ביתו במקטת נפשית איש לפי אקלו תכסו עליהשה: (שם יב,ג-ד)

together to share in a Korban Pesach.⁴⁸ That is because, it is necessary for these principles to be conveyed in a constructive setting, one big enough to foster celebration, but one small enough to allow for individual attention and engagement. In terms of praise engendered by the publicity, the four cups function in the same manner as the Chanuka candles and the Megilla. The prop utilized to effectuate the publicization is an integral part of facilitating that praise because it centers on the story and arouses questions which prompt responses that enhance the message of thanksgiving being conveyed by their usage. The candles recall the miracle of the oil and convey light in a time of darkness. The reading of the Megilla (איגרת) recalls the many decrees and public pronouncements and the swinging fortunes of Bnei Yisrael. Similarly, the wine also functions as a demonstration of free people⁴⁹ and is the mechanism for song and celebration.

In this way, the four cups, the Hallel and the Korban Pesach all function jointly to produce an enhanced environment of eliciting discussion of the miraculous salvation that God provided Bnei Yisrael which necessitates praise and thanks to God. At the center of that message sits the Korban Pesach/Toda which ties our past to our future. Our recognition of God's benevolence and our acknowledgement of His centrality to our formation and continued viability as a nation is essential to our survival. This is the essence of what we are attempting to convey to the family gathered and the next generation on Pesach night. We celebrate, eat, drink, thank and praise God for Yetziyat Mitzrayim (Maggid,

the first half of Hallel, the first and second cups of wine and the Korban Pesach) which set us on a trajectory as a nation and provided us the legacy we have today. Though, that is not enough, we must also believe that there will be more opportunities to offer the Korban Pesach/Toda in the future where we will rejoice, eat, drink, thank and praise God for all he will do for us (Korban Toda, second half of Hallel and the third and fourth cups). The key of course is that the more we are unified and recognize, thank and praise God, the more likely He is to provide us with those opportunities. The Seder is a large thanksgiving meal and celebration with the Korban Pesach as its centerpiece bridging between past and future salvation and it is the opportunity to convey those messages forward to the future generations.

וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ שֶׁלֹּא אֶחָד בְּלִבָּד עִמָּד עָלֵינוּ
לְכַלּוֹתֵנוּ, אֲלֵא שֶׁבְּכָל דּוֹר וְדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ,
וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם

לְפִיכָּךְ אֲנַחְנוּ חַיִּיבִים לְהוֹדוֹת, לְהַלֵּל, לְשַׁבַּח, לְפָאֵר,
לְרוֹמֵם, לְהַדָּר, לְבָרֵךְ, לְעַלָּה וּלְקַלֵּס לְמִי שֶׁעָשָׂה לְאַבוֹתֵינוּ
וְלָנוּ אֵת כָּל הַנְּסִיִּים הָאֵלֵּי: הוֹצִיאָנוּ מֵעַבְדוּת לְחֵירוֹת מִיַּגוֹן
לְשִׁמְחָה, וּמֵאֲכָל לְיוֹם טוֹב, וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹר גְּדוֹל, וּמִשְׁעַבּוּד
לְגִאֲלָה. וְנֹאמֵר לְפָנָיו שִׁירָה חֲדָשָׁה: הַלְלוּ-הָ.

Shabbat Shalom

Chag Kasher V'Sameach

לעילוי נשמת הנרצחים ז"ל בארץ ישראל, לרפואה שלימה
לפצועים, לגאולה קרובה לנעדרים ולשבויים, והצלחה
ושמירה ובשורות טובות וישועות ונחמות לכל כלל ישראל
ובמיוחד לחיילי צה"ל העומדים על משמר ארצנו וערי אלקינו

⁴⁸ שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד אלו הופכין את פניהם הילך ואוכלין ואלו הופכין את פניהם הילך ואוכלין והמיחם באמצע כשהשמש עומד למזוג קופץ את פיו ומחזיר את פניו עד שמגיע אצל חבורתו ואוכל והכלה הופכת את פניה ואוכלת: (משנה פסחים ז, ג) הממנה עמו אחרים בחלקו רשאים בני חבורה ליתן לו את שלו והוא אוכל משלו והן אוכלין משלהן; (שם ח, ד) אין שוחטין את הפסח על היחיד דברי רבי יהודה ורבי יוסי מתיר אפילו חבורה של מאה שאין יכולין לאכול כזית אין שוחטין עליהן ואין עושין חבורת נשים ועבדים וקטנים: (שם ח, ז)

⁴⁹ [ז] בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים שנאמר +דברים ה'+ וזכרת כי עבד היית כלומר כאילו אתה בעצמך היית עבד ויצאת לחירות ונפדית. [ז] לפיכך כשסועד אדם בלילה הזה צריך לאכול ולשתות והוא מסיב ב דרך חירות, וכל אחד ואחד בין אנשים בין נשים חייב לשתות בלילה הזה ארבעה כוסות של יין, אין פוחתין מהם, ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה לא יפחתו לו מארבעה כוסות, שיעור כל כוס מהן רביעית. (רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז הלכה ו - ז)